

České sklářství: Daří se nám výtečně, nestíháme v řádu měsíců až let

26.9.2014 cfoworld.cz

Milan Mostýn

Sklářství se dokázalo z nepříznivé situace dostat zejména díky erudované pracovní síle, která není extrémně drahá. České sklo stálo a padalo s tím, jak pestrou paletu nabídky mělo. A krize firmy vyburcovala k experimentům – některé skončily dobře, některé hůře, ale každopádně začalo být přikázáním, že je nutné přicházet s novými věcmi.

Tuzemské sklářství v řadě komodit, mimo jiné v osvětlovacím skle, překonalo těžké období uplynulých let hospodářské recese. Řada sklářských firem hlásí výrazné nárůsty zakázek, díky špičkové kvalitě za přiměřenou cenu. „Za posledních šest let se hodně změnilo, sklářský průmysl se stabilizoval a firmy získaly nové zakázky. Došlo k celkové stabilizaci a sklářský průmysl žije,“ uvádí Marek Novák, tajemník Asociace sklářského a keramického průmyslu, která je jedním z členských svazů Svazu průmyslu a dopravy ČR (SP ČR). Právě SP ČR uspořádal tento týden v Jablonci nad Nisou odbornou diskusi nazvanou Sklářské svítání společně se zdejším Muzeem skla a bižuterie a významnými sklářskými společnostmi.

Svět sám si nachází nás

„Ode dna jsme se odrazili natolik, že jsme se ‚praštili do hlavy‘ o strop a máme opačný problém. Máme tolik zakázek, že už nestačíme vyrábět,“ řekl ředitel sklárny Ajeto v Lindavě Jaroslav Turnhöfer. „Jsme unikátní v tom, že neděláme inovace, nemáme designéry a nevyvíjíme nové řady ani nemáme žádné zástupce ve světě. Svět sám si nachází nás a funguje nám to čím dál tím líp,“ konstatoval. Sama kvalita produkce podle Turnhöfera přitahuje tvůrce a designéry si tip na předního výrobce předávají sami. O nebývalém rozjezdu oboru informují i zástupci dalších firem. „Daří se nám výtečně. Nestíháme v řádu měsíců až let. Jsme vyprodání minimálně na rok dopředu,“ řekl obchodní a marketingový ředitel společnosti Preciosa Ornela Petr Puš. Zatímco v krizovém roce 2009 jeho společnost prodala perliček, které jsou jejím hlavním produktem, pouhých 1600 tun, letos očekává 4000 prodaných tun. „Kapacita se téměř ztrojnásobila,“ vyčíslil Petr Puš. S výrazně levnější produkcí konkurence z Číny bojuje Preciosa Ornela kvalitou výrobků – do prodeje jde jen asi polovina vyrobených perliček a i ty jsou prý lepší, než produkce konkurence. „Prodáváme kvalitu bez kompromisů. Musíme udržovat kvalitu i sortiment, nesmíme ani na chvíli zakolísat,“ uvedl.

Jde o to, aby se kolekce ‚okysličovaly‘

Jak vyplynulo z debaty, která se uskutečnila v hlavním sále jablonecké radnice, sklářství se dokázalo z nepříznivé situace dostat zejména díky erudované pracovní síle, která není extrémně drahá. To je hlavní deviza českého sklářského průmyslu, který v uplynulých letech opět prošel zatěžkávací zkouškou – silně jej zasáhla hospodářská krize sklonku první dekády nového tisíciletí. „České sklo, ať se bavíme o technických oborech nebo o uměleckých, vždy stálo a padalo s tím, jak pestrou paletu nabídky mělo. A krize firmy vyburcovala k experimentům – některé skončily dobře, některé hůře, ale každopádně začalo být přikázáním, že je nutné přicházet s novými věcmi,“ řekl spoluorganizátor akce, kurátor zdejšího Muzea skla a bižuterie Petr Nový. „To neznamená, že by se mělo přestat vyrábět to, co se stále dobře prodává, ale jde o to, aby se kolekce ‚okysličovaly‘. A je úplně jedno, jestli jde o technické, obalové, ploché nebo dekorativní sklo,“ konstatoval Petr Nový s tím, že ve všech sklářských oborech české firmy patří do světové špičky. „Pokud české firmy nebudou zaostávat za světovými trendy, budou inovovat výrobní proces i poohlížet se po nových vzorech, tak to bude dobré,“ míní Petr Nový.

A jak dodává: „Některé procesy se racionalizovaly a vrátili jsme se k tomu, co vždy činilo české sklářství atraktivním, to je velmi erudovaná pracovní síle, která není extrémně drahá“. Racionalizací se má na mysli zejména radikální snížení počtu zaměstnanců v oboru. Zatímco před krizí v roce 2008 sklářský a keramický průmysl podle statistiky publikované Asociací sklářského a keramického průmyslu ČR na její internetové stránce <http://www.askpccr.cz> zaměstnával 31 240 pracovníků, o rok později to bylo jen 19 869 lidí. V následujících letech jejich počet lehce vzrostl na 21 144 v roce 2013.

Nejsou lidi

Výrazně menší počet zaměstnanců přitom dokáže segmentu zvolna vracet jeho dřívější významné postavení na trhu. Jeho celkové tržby totiž v důsledku krize rapidně poklesly z 49,81 miliardy korun v roce 2008 na pouhých 36,72 miliardy korun v roce 2010. V loňském roce již tržby sklářského a keramického průmyslu dosáhly 42,22 miliard korun. „Jsem moc rád, že sklářský průmysl včetně keramického se dostal tam, kde dneska je,“ řekl s poukazem na nedávnou krizi generální ředitel SP ČR Zdeněk Liška. „Sklářům patří dík za to, že to všechno přestáli,“ konstatoval. Připomněl, že české sklářství přesto nemá vyhráno – podobně jako ostatní technické obory je trápí dlouhodobý nedostatek kvalifikovaných pracovníků. „Kromě nedostatku výrobních kapacit je našim hlavním problémem nedostatek kvalifikovaných pracovníků. Chybí nám hlavně brusiči, protože v poslední době se učiliště zaměřovala spíše na umělečtější profese,“ posteskl si Jaroslav Turnhöfer ze sklárny Ajeto. Pomoc při řešení současného neuspokojivého stavu SP ČR nabídne v příštím roce, který společně s vládou ČR vyhlásí Rokem průmyslu a technického vzdělávání. „Chceme udělat celou řadu akcí tak, abychom nalákali děti do škol zaměřených na technické vzdělávání a posunuli tak výrazně učňovské a technické vzdělávání dopředu. Naším cílem je, aby tu byl dostatek kvalifikovaných pracovníků,“ prohlásil Zdeněk Liška.

Hlasy a ohlasy

Na debatě dále promluvili například Jiří Valenta, zástupce společnosti Bohemia Machine s.r.o. (BOMMA), Ladislav Pflimpfl, který představil projekt ZIBA Glass Experience Museum, ředitelka společnosti Cesty skla, o.p.s. Martina Kulhavá nebo ředitel společnosti Preciosa – LUSTRY, a.s. Pavel Marek. Akci, které se zúčastnily dvě desítky profesionálů v oboru – zástupců firem i dalších organizací, SP ČR uspořádal již potřetí, tentokrát jako součást programu trienále – prestižní přehlídky skla a bižuterie. Spolupořadatelem bylo je Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, partnery společnosti Preciosa a.s., Crystalex a.s., ČSOB a.s. a ČSOB Leasing a.s.

Tajemník Asociace sklářského a keramického průmyslu Marek Novák představil v rámci akce portál <http://www.skloakeramika.cz>, který asociace provozuje. „Jeho cílem je nabídnout veřejnosti ucelené informace o sklářském průmyslu v ČR a zlepšení povědomí o něm,“ uvedl Marek Novák.

Anketa Svazu průmyslu a dopravy ČR mezi účastníky Sklářského svítání 2014

Anketní otázky:

1. V čem je Vaše firma/sdružení/projekt výjimečný? Co můžete nabídnout ve smyslu tradice. Inovace, prestiž?
2. V čem byste potřebovali pomoci od vlády/kraje/oborových sdružení?
3. Je něco, co Vás velmi pálí a bylo by možné to řešit ve spolupráci s dalšími partnery?
4. Čím byste se ještě chtěli prezentovat v médiích?

Jiří Valenta,

externí zástupce společnosti Bohemia Machine s.r.o.

Externí zástupce společnosti Bohemia Machine s.r.o. má již více než čtyřicetileté zkušenosti v oboru mezinárodního obchodu a marketingu užitkového skla. BOMMA (Bohemia Machine s.r.o.) je předním českým výrobcem sklářských strojů a křišťálového skla se zaměřením na tradiční ruční výrobu v kombinaci s unikátním způsobem zušlechťení pomocí broušení roboty vlastní výroby. Spolupracuje s předními českými a zahraničními sklářskými výtvarníky a architekty, jejichž kolekce umísťují na trh pod ochrannou obchodní známkou BOMMA.

1.

Bohemia Machine s.r.o., svým unikátním sortimentem kvalitního křišťálového skla podle návrhů předních českých a zahraničních výtvarníků nabízí netradiční provedení nápojového a dárkového skla. Jedinečnost spočívá v aplikaci sofistikovaného brusu pomocí dokonalých brousících robotů, které si firma navrhuje a sama vyrábí. Působí v kolébce výroby českého křišťálu na Světelsku, navazuje na dvěstěletou tradici, avšak zcela odlišným způsobem v moderních nadčasových tvarech a dekorech. Produkce firmy kombinuje špičkovou ruční výrobu s moderními technologiemi tvarování a broušení. Designové výrobky pod ochrannou obchodní známkou BOMMA jsou prodávány firmou přímo, bez prostředníků na luxusní obchody se značkovým zbožím doma i ve světě. Celá řada kolekcí je umístěna ve světově proslulých galeriích a muzeích a oceňována na různých domácích i zahraničních výstavách a veletrzích.

2.

Snažíme se aktivně čerpat finanční dotace jak na rozvoj výroby (ministerstvo pro místní rozvoj), tak na marketing (Czech Trade, MPO). Jsou v běhu projekty dotované z regionálních projektů přes EU. Firma

za poslední dva roky zvýšila obrát o 150 % a vytvořila více jak 100 nových pracovních míst v regionu. Vyrábí ve své nově postavené huti (červen 2012) a rozšiřuje haly na robotické broušení (2014). Již dnes je v ČR výrobce ručního broušeného křišťálu č. 1. Příkladem může sloužit právě probíhající výstava českého skla a bižuterie Concerto Glassico v Toskánském paláci na Pražském hradě, která přes značné úsilí organizátorů projektu České umění skla není dostatečně propagována a podporována ve směru k veřejnosti, turismu a prostřednictvím medií.

3.

Firma čelí přímé konkurenci zahraničních výrobců a značek, které jsou na trhu již desítky či stovky let. S naší mladou značkou BOMMA musíme překonat počáteční potíže jejího posilování a podpory. Spolupracujeme již s celou řadou českých firem (Lasvit, Preciosa), ale i zahraničními renomovanými značkami a věříme, že tyto reference nám pomohou v perspektivě několika let dostat značku BOMMA do povědomí cílené klientely, pro kterou je náš výrobní program postaven.

4.

Rádi bychom zaznamenávali větší zájem celostátních medií o obor českého sklářství, který sice reprezentuje zlomek výroby a obchodu, ale svým významem - historií, odborné školství, náročné a fascinující řemeslo, česká výtvarná škola - je stále ve světě vnímáno velice pozitivně.

**Martina Kulhavá,
ředitelka společnosti CESTY SKLA, o.p.s,**

Martina Kulhavá vystudovala VŠUP v Praze obor sklo v architektuře u profesora Mariana Karla a na Ohio State Univerzity v USA obor sklo. Pracovala jako vedoucí odboru kultury a cestovního ruchu na Magistrátu Pardubice a jako ředitelka odboru regionálního rozvoje, cestovního ruchu, kultury a památkové péče na Krajském úřadu Královéhradeckého kraje. Nyní je ředitelkou Centra sklářského umění, Huť František v Sázavě, jež provozuje Cesty skla, o.p.s. Společnost pomáhá uchovávat, popularizovat a pěstovat české sklářské umění. Pořádá workshopy, výstavy, sklářské kurzy, semináře a mezinárodní rezidenční pobyty. Nabízí odborné vzdělávací programy, předvádění ručních prací a technologií zpracování skla a spolupracuje se sklářskými školami - snaží se o to, aby naše sklářství zůstalo i do budoucna vyhledávaným, atraktivním a prestižním oborem.

1.

Centrum sklářského umění je svým zaměřením jediné v České republice. Vzniklo v autentickém prostředí bývalé sklářské Hutě František, dnes kulturní technické památky. Součástí centra je stálá expozice moderního skla a dílny, kde jsou k dispozici technologie využitelné pro všechny známé techniky zpracování skla. V expozici jsou díla ze sbírky IGS - Mezinárodního sklářského symposia v Novém Boru. V dílnách probíhají kurzy a rezidenční pobyty pro odborníky i širokou veřejnost. Cílem je zpřístupnit a učit různé techniky a tím uchovávat a popularizovat české sklářské umění. Při naplňování našich cílů spolupracujeme s významnými sklářskými výtvarníky, odborníky a institucemi (našimi partnery jsou Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Uměleckoprůmyslové museum v Praze a Česká sklářská společnost). Máme výukové programy pro děti a studenty ze základních a středních škol.

3.

Jsme projekt, který skončil fází realizace projektu z programu IOP a nacházíme se v době udržitelnosti, která bude trvat pět let. Aktuálně nás „pálí“ nejasné vymezení pojmu „veřejná podpora“ pro oblast kultury – na národní úrovni.

V souvislosti s tím nás aktuálně jako neziskovou organizaci „pálí“ dofinancování provozu společnosti.

**Petr Puš,
obchodní a marketingový ředitel Preciosa Ornela a.s.**

Absolvent obchodní fakulty VŠE v Praze pracoval ve firmě JABLONEX nejdříve jako prodejce perliček a perlí pro teritorium Severní Ameriky, od října 1997 byl obchodním ředitelem. Od vzniku PRECIOSY ORNELY zastává funkci obchodního a marketingového ředitele a člena představenstva. PRECIOSA ORNELA, součást Preciosa Group, patří mezi nejvýznamnější světové výrobce širokého sortimentu českých sklářských výrobků od skleněných tyčí a tyčinek, technického a užitkového skla po všechny druhy skleněných perliček a perlí. Tradiční sortiment skleněných perlí a perliček rozvíjí pod značkou PRECIOSA Traditional Czech Beads, kterou zaručuje špičkovou kvalitu. Skleněné tyče, tyčinky a technické sklo nese značku PRECIOSA Traditional Czech Glass. PRECIOSA ORNELA navazuje na

více než dvoustetletou tradici sklářské výroby v Jizerských horách a své produkty prodává do více než 60 zemí pěti kontinentů.

1.

PRECIOSA ORNELA je největším světovým výrobcem skleněných perliček, a to co do objemu i co do sortimentu, navíc ve špičkové kvalitě. Vyrábí unikátní produkt v nejlepší kvalitě a úspěšně jej prodává doslova do celého světa. PRECIOSA ORNELA je také unikátní svým enormním produktovým záběrem, přičemž v řadě svých produktů je jediným výrobcem na světě.

2.

Více než dvoustetletá tradice nepřetržité sklářské a bižuterní výroby v regionu je ve světě zcela ojedinělá. České perličky a perle jsou celosvětově proslulé jako „czech beads“ už po mnoho generací. PRECIOSA ORNELA na tuto tradici nejen navazuje, ale dál ji rozvíjí neustálým rozšiřováním sortimentu a zlepšováním výrobních technologií. Také díky tomu dosahuje vynikajících obchodních i ekonomických výsledků.

3.

Kromě již diskutovaného problému s hledáním kvalitních a pracovitých lidí? Rozhodně by pomohlo snížení všudypřítomné byrokracie, zjednodušení legislativy atd. Jinak jsme zvyklí si své problémy řešit pokud možno sami.

4.

PRECIOSA ORNELA je příkladem tradiční a zároveň moderní a úspěšné firmy, která vyrábí produkty špičkové světové kvality a prodává je do celého světa, zaměstnává téměř 900 spokojených a loajálních zaměstnanců a poskytuje jim široké sociální jistoty. Negativní povědomí o situaci ve sklářském průmyslu pro nás rozhodně neplatí, ale mimo region Jablonecka o nás (vzhledem k naší silné exportní orientaci) téměř nikdo neví – a to je škoda. Dobrých zpráv není nikdy dost!

Libor Sehnal,

manažer lidských zdrojů AGC Flat Glass Czech a.s., člen AGC Group

Libor Sehnal vystudoval pedagogickou fakultu v Ústí nad Labem a UK Praha. Od roku 1993 pracuje v personálním odboru firmy AGC Flat Glass Czech a.s., od roku 1998 ve firmě zastává pozici manažera lidských zdrojů se zodpovědností za aktivity AGC ve střední Evropě. Personální strategie skupiny AGC, kterou řídí, byla již třikrát oceněna titulem Zaměstnavatel roku, naposledy v roce 2011. Mimořádným úspěchem je také 2. místo ve výroční ceně Sodexo Zaměstnavatel desetiletí získané v říjnu 2012.

AGC Flat Glass Czech a.s., člen AGC Group, je pobočkou mezinárodní společnosti AGC Glass Europe a je největším výrobcem plochého skla a jeho aplikací ve střední a východní Evropě. V roce 2011 společnost oslavila 20 let existence ve své novodobé historii. Má 5 vlastních výrobních závodů s denní výrobní kapacitou téměř 2000 tun základního skla a 17 dceřiných společností ve střední Evropě, dceřiné společnosti základní sklo dále transformují na výrobky s vyšší přidanou hodnotou (autoskla, izolační skla, protipožární skla, interiérové příčky, balustrády, zrcadla, fasádní a dekorativní stěny a mnoho dalších).

1.

Náš život je spojený se sklem od nepaměti. Sklo tady bylo, je a bude potřeba stále. Jeho další vývoj se bude odehrávat v rovině technologické a obchodní. Technologie bude hledat další možnosti snížení zejména energetické náročnosti výrob a zvýšení využití podílu druhotných surovin. Obchodu se pak budou nabízet výrobky s vyšší přidanou hodnotou (inteligentní skla reagující na změny počasí a teplot, možnost integrace dalšího servisu do skel - textové zprávy, televize, ovládání budov a domácnosti, barevné tóny dle nálady uživatele a další). Jedním z takových výrobků je například antibakteriální sklo, jehož je společnost AGC jediným výrobcem. Jeho unikátnost spočívá v jeho antibakteriálním účinku - obsahuje v sobě ionty stříbra, které bakterie spolehlivě ničí.

2.

Myslím si, že je tu celá řada oblastí, která by si zasloužila mnohem větší podporu, než má dnes. Od podpory technického školství, omezení byrokracie, transparentnosti procesů, podpory podnikání je jich opravdu více než dost. Sice se objevuje celá řada aktivit, které jsou velmi dobré (Inovační strategie Ústeckého kraje, sektorové dohody vznikající pod vedením Svazu průmyslu a dopravy, průmyslové

rady jako poradní orgány vysokých škol), ale situaci zásadním způsobem bez zásahu vlády změnit nedokáží.

**Ladislav Pflimpfl,
manažer projektu ZIBA Glass Experience Museum**

Absolvent kulturního managementu na pražské AMU, britské Dartington College of Arts a doktorand mezinárodních vztahů na FSV UK od roku 1999 působil jako vedoucí programového oddělení ústředí Českých center. V roce 2004 byl jmenován ředitelem Českého centra Londýn, kde působil až do roku 2013, kdy přijal nabídku k řízení prestižního projektu ZIBA Glass Experience Museum, CPI Group. Tato nová výstavní instituce vznikla v historicky cenné budově bývalé Živnobanky v Praze. Unikátní koncept počítá s několika výstavními okruhy rozdělenými do třech podlaží. Velkou atrakcí bude interaktivní expozice Glass Experience by Lasvit, kterou budou tvořit originální, rozměrné instalace světových i domácích autorů využívající skla jako hlavního materiálu s prvky kinetiky, interaktivity, světelných zdrojů a dalších technologií.

1.

ZIBA Glass Experience Museum propojuje fenomén skla v oblasti umělecké a v užití tohoto fascinujícího materiálu v designu, architektuře i dalších oborech, spojuje kreativitu, průmysl, vzdělávání a zábavu. Díky tomuto propojení bude ZIBA iniciovat nové spolupráce napříč těmito obory a vzájemnou inspiraci tvůrců a partnerů v rámci ZIBA ať již k realizacím pro program a expozice ZIBA, tak mimo ní. ZIBA je projektem, který vzniká díky propojení soukromého i neziskového sektoru z iniciativy soukromého investora ve spolupráci s řadou domácích i zahraničních osobností a veřejných institucí. Vzhledem k probíhajícímu procesu budování instituce, expozic, programu i obchodního modelu je ZIBA v aktivním jednání o mnohých partnerstvích.

**Jan Rabell,
generální ředitel a zakladatel společnosti BROKIS s.r.o.**

Firmu BROKIS založila skupina vizionářů, kteří zasvětili své životy výrobě osvětlovací techniky. Zkušenosti společnosti s výrobou vysoce kvalitního skla za pomoci návrhářů z celého světa daly vznik řadě ručně vyrobených lamp, které jsou důkazem toho, že krásný design musí jít ruku v ruce s kvalitou. Výrobní program BROKIS tvoří designová interiérová svítidla, moderní funkční svítidla, dekorativní předměty a unikátní tvůrčí řešení osvětlení interiéru.

1.

Naše firma se může opřít o tradici ručně foukaného skla s více než dvousetletou sklářskou zkušeností. Rovněž se může opřít o zručnost našich sklářů, kteří jsou zvyklí vyrábět náročné výrobky a to jak z hlediska tvaru, tak z hlediska velikosti. V neposlední řadě je předností naší výroby bohatá škála barev, které umíme utavit.

2.

Neustále inovujeme a snažíme se vyvíjet sklářské kmeny, které mají nízkou energetickou náročnost, aniž by došlo ke znehodnocení kvality. Rovněž se snažíme inovovat sklářské pece, aby plnily naše požadavky z hlediska energetické náročnosti a kvality.

3.

Naše firma žádnou pomoc nepotřebuje, je spíše potřeba, aby státní organizace byly shovívavější a tolerantnější k dodržování a plnění ekologických předpisů ve sklářském průmyslu.

4.

Byli bychom rádi, kdyby média podporovala naše výrobky.

**Petr Nový,
hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou**

Petr Nový je hlavním kurátorem Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, šéfredaktorem časopisu Sklář a keramik. Je autorem kurátorského konceptu Brilliant By Design – výstavy českého skla a porcelánu, spolupracoval také na konceptu Cesty skla v Huti František a mnoha dalších. Je také autorem mnoha publikací a knih s tematikou skla a bižuterie. Kromě vytříbeného vkusu v oblasti sklářských produktů je také známý svými luxusními modely svetrů a účesů, kterými vždy ohromí přítomné na vernisážích a společenských akcích.

Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou zřizované Ministerstvem kultury ČR nabízí největší sbírku bižuterie na světě a největší expozici skla v zemi. Věnuje se nejen zpracování historie, ale i sledování současného dění v oborech, což veřejnosti zprostředkovává formou expozic, výstav, publikací, přednášek a workshopů.

1.

Muzeum skla a bižuterie je jediné muzeum specializované na sklo a bižuterii v ČR s unikátními sbírkami evropského (ve skle) a světového významu (v bižuterii)

Muzeum tohoto typu je výtečným příkladem spojení tradice, inovace a prestiže, když se na jednom místě může návštěvník seznámit s minulostí i přítomností dvou tak významných uměleckořemeslných a průmyslových oborů, jakými jsou sklo a bižuterie.

2., 3.

Velmi nám chybí prostředky na akviziční činnost, které by nám umožnily dokumentovat také aktuální vývoj tvorby sklářských výtvarníků a škol. (ale s ohledem na starosti výrobců je to nepodstatné).

Dále nás také trápí roztráštěné aktivity směřující k prezentaci českého sklářství – vzniká celá řada vzájemně nekoordinovaných výstavních projektů, které namísto, aby soustředěně podporovaly zájem o české sklářství, sledují jen úzké skupinové zájmy a v podstatě si vzájemně konkurují jak ve vztahu k centrálním orgánům, tak ve vztahu k potenciálním odběratelům.

4.

Že české sklářství má ve světě stále dobrý zvuk a je třeba šířit jeho úspěchy, nikoli negativní zprávy.

<http://cfoworld.cz/trendy/ceske-sklars...cne-nestihame-v-radu-mesicu-az-let-3233>